

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

بنام خدا

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی
معاونت امور بهداشتی

ارتباطات و آموزش سلامت

تدوین: واحد آموزش بهداشت

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

بنام خدا

با تغییر الگوی بیماریها و گذار اپیدمیولوژیکی که طی دهه گذشته در کشور به وقوع پیوسته ، بار بیماریها و مشکلات بهداشتی که ناشی از شیوه زندگی میباشد ، به صورت برجسته ای نمایان شده است . در این میان بسیاری از بسته های خدمات مراقبتی جاری به منظور مقابله با معضلات بهداشتی ناشی از مشکلات رفتاری، نیازمند تعریف و تعیین و یا تجدید نظر بوده و بدیهی است که در این راه باید آموزش سلامت را به عنوان یک خدمت عمده ، مطرح و آن را به گونه ای نظام یافته (

سیستماتیک) در سایر مراقبت های بهداشتی جاری ، ادغام نمود.

به همین منظور کارشناس آموزش سلامت باید بتواند آموزش سلامت را به عنوان بخشی از یک مراقبت بهداشتی، تحلیل و در صورت نیاز ، یک برنامه آموزشی گسترده را طراحی نماید. آموزش سلامت با مردمی آغاز می شود که سالم بوده و علاقه مند به توسعه معیارهای سلامت فردی و اجتماعی هستند و به آنان در گسترش شیوه های زندگی موثر در حفظ و ارتقای سلامت و رفاه کمک می کند .

• آموزش سلامت فرآیندی است که موجب تغییر رفتار مردم به رفتار بهداشتی شده و برای این

تغییر بر آگاهی ها و نگرش های آنان ، تاثیر می گذارد .

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

- آموزش سلامت باید حس مسئولیت پذیری نسبت به سلامت را افزایش دهد و به معنای پذیرش مطلق موضوعات آموزش داده شده نمی باشد .
 - آموزش سلامت در انگیزه ها ، ارتباطات و تصمیم گیری ها مداخله می کند .
 - آموزش سلامت راهکارهایی را بکار می بندد که با استفاده از آنها مردم نه تنها از آگاهی بهتری برخوردار می شوند بلکه در واقع نگرش ها و رفتارهای آنان به نحوی تغییر می کند که به تدریج سلامت فردی و اجتماعی افزایش یابد .
 - آموزش سلامت سعی در کاهش فاصله های موجود میان رفتار بهداشتی دلخواه با آنچه در عمل اتفاق می افتد دارد .
 - کانون توجه آموزش سلامت ، رفتار افراد می باشد . هدف کلیه فعالیت های آموزش سلامت در جامعه ، مدارس یا سایر مکان ها از جمله بیمارستان ها هدایت مردم به سمت احساس ، تفکر و اقدام عاقلانه در زمینه سلامت می باشد .
 - آموزش سلامت فرآیندی است که بین اطلاعات بهداشتی و رفتار بهداشتی مردم پل می زند .
 - آموزش سلامت فرد را تشویق می کند تا اطلاعات بهداشتی را دریافت نموده و مورد استفاده قرار دهد و با اجتناب از اقدامات مضر و انجام رفتارهای مفید سلامت خود را افزایش دهد .
- یک برنامه آموزش سلامت موثر باید :

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

- به فرد کمک کند تا به درک بهتری از خویش دست یافته و بداند چه چیزی برایش مناسب است
- به فرد کمک کند تا نسبت به سلامت دیگران و نوع بشر احساس مسوولیت نموده و به منظور تصمیم گیری درست در خصوص تنظیم واقعی تر اهداف زندگی، وی را هر چه بیشتر به قدرت تفکر مجهز سازد.
- آموزش سلامت فرآیندی با ابعاد عقلانی، روانی و اجتماعی است که توانایی تصمیم گیری آگاهانه مردم برای تامین و ارتقای سلامت فردی، خانوادگی و اجتماعی را افزایش می دهد.
- هدف نهایی آموزش سلامت، ارتقای سلامت ملی، کاهش بیماری ها و معلولیتها و مرگ های قابل پیشگیری است.
- میزان موفقیت در آموزش سلامت باید با معیار های زیر سنجیده شود:
- زندگی های نجات یافته،
- کاهش ناتوانی ها و معلولیت ها،
- افزایش خلاقیت و سازندگی و آنچه که کیفیت زندگی افراد جامعه تامین می کند
- آموزش دهندگان سلامت پیشگامانی هستند که همیشه طالب درک جدیدی از رفتار انسانی و راههای جدید کاربرد دانش خویش به منظور حل مشکلات فردی و اجتماعی می باشند.

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

خلاصه:

- آموزش سلامت ترکیبی از حمایت های آموزشی ، ساختاری، اقتصادی و محیطی برای توسعه رفتار سالم است.
- آموزش سلامت ترکیبی از تجارب یادگیری تسهیل کننده اتخاذ داوطلبانه رفتارهای سالم است که منجر به حفظ و ارتقای سلامتی می گردد .

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

ارزیابی نیازهای فردی و اجتماعی برای آموزش سلامت

ارزیابی نیازهای فردی و اجتماعی برای دریافت تصویر مناسب از مشکلات بهداشتی افراد و جوامع بسیار مهم و اساسی بوده و فرآیندی مشارکتی است که باید توسط تیمی متشکل از کارکنان حرفه ای سلامت، دست اندرکاران بخش های توسعه و افراد جامعه صورت گیرد.

برنامه ریزی صحیح برای آموزش سلامت با ارزیابی نیازهای فردی و اجتماعی آغاز میگردد که شامل مراحل زیر است: فرد جامعه صورت گیرد. بب برای احل زیر است:

الف - جمع آوری داده های مرتبط با سلامت در مورد محیط های اجتماعی و فرهنگی

ب - شناسایی عوامل رفتارهای تقویت کننده و یا مانع شونده سلامت

پ - تشریح نیازهای آموزش سلامت بر اساس داده ها

ت - تحلیل عوامل موثر بر یادگیری افراد، گروه ها و مخاطبین

جمع آوری داده های مرتبط با سلامت در مورد محیط های اجتماعی و فرهنگی

الف - جنبه های دموگرافیک جامعه را مشخص سازید.

ب - نوع مشکلات موجود را تعیین نمایید.

پ - عوامل ایجاد کننده مشکلات را شناسایی و فهرست کنید.

ت - منابع موجود و فراهم برای رفع مشکلات را بیان نمایید.

ث - نیازهای اقشار، گروه ها و جوامع را اولویت بندی نمایید.

ج - در مورد نیازها و علایق افراد، گروه ها و جوامع، از منابع معتبر اطلاعاتی استفاده کنید.

نکات فنی جمع آوری داده ها و انتخاب منابع معتبر اطلاعاتی در مورد نیازها، علایق افراد، گروه ها و جوامع

الف - منابع معتبر اطلاعاتی مانند اسناد و گزارشات فنی و تحقیقات مرتبط

ب - آمار و اطلاعات مربوط به شاخص های توسعه

پ - اطلاعات و منابع رایانه ای بخش های مختلف توسعه

ت - گزارشات رسمی ارایه شده توسط سازمان های ذیربط

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

برنامه ریزی مؤثر برنامه های آموزش سلامت

برنامه ریزی مؤثر در آموزش سلامت ، نقش کلیدی در توسعه و دستیابی به اهداف کلی آن دارد .
در فرآیند برنامه ریزی ، مشارکت افراد درگیر در برنامه در کلیه مراحل طراحی ، تدوین ، اجرا و
ارزشیابی برنامه های آموزش سلامت ضروری بوده و به همین منظور، شناسایی و برقراری ارتباط با
افراد درگیر در برنامه از اهمیت بسیاری برخوردار است .

ارتقای کیفیت برنامه های آموزش سلامت نیازمند ایجاد تعهد در تصمیم گیران و کارکنان درگیر
در فرآیند برنامه ریزی بوده و باید شرایطی فراهم شود که نقطه نظرات و ایده های تخصصی و
حرفه ای آنان ، در روند برنامه ریزی ، مورد توجه قرار گیرد .

برای برنامه ریزی مؤثر برنامه های آموزش سلامت باید مراحل زیر انجام شود:

- جلب حمایت همه جانبه نهادهای مختلف جامعه و افراد کلیدی
- رعایت چارچوب و توالی منطقی طراحی برنامه های آموزش سلامت
- تنظیم اهداف مناسب و قابل اندازه گیری برنامه
- طراحی برنامه های آموزشی منطبق با اهداف اختصاصی برنامه

جلب حمایت همه جانبه نهادهای مختلف جامعه و افراد کلیدی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

برای درگیر نمودن و جلب مشارکت همه جانبه افراد کلیدی و بخش های مختلف توسعه در امر برنامه ریزی ، مراحل زیر را انجام دهید :

- سازمان ها و موسساتی که می توانند به نحوی در مراحل مختلف برنامه تأثیر گذار باشند را شناسایی نمایید .
- افراد کلیدی ، مرجع و ذی نفوذ را مشخص و تعیین کنید .
- راهکارهای جلب مشارکت مؤسسات ، افراد و سازمان ها در برنامه های آموزش سلامت را بررسی نمایید .
- از تجارب جلب مشارکت در سطوح مختلف محلی ، منطقه ای، ملی و بین المللی ، استفاده مناسب کنید .
- علایق ، اهداف ، نیازها و زمینه های مشترک را مطرح سازید.

توجه:

- راهکارهای عمده جلب مشارکت سازمان ها و افراد کلیدی و ذی نفوذ در برنامه های آموزش سلامت را با توجه به شرایط واقعی و موجود ، طراحی و تدوین کنید .
- راهکارهای تدوین شده را با استفاده از روش های ارتباطی مناسب اجرا کنید.

طراحی برنامه با توجه به اصول برنامه ریزی جامعه نگر

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

در توجه به اصول برنامه ریزی جامعه نگر در طراحی برنامه ، مراحل زیر را انجام

دهید :

- منابع بهداشتی جامعه مانند تسهیلات محلی ، کارکنان متخصص بهداشتی و محل دریافت خدمات توسط اعضای جامعه را بررسی و توصیف کنید .
- شمای کلی از وضعیت اجتماعی-اقتصادی و دموگرافیکی را ترسیم نمایید .
- وضعیت اپیدمیولوژیکی و بیماری های بومی را مشخص سازید.
- میزان آگاهی و حساسیت جامعه نسبت به مشکلات بهداشتی و اولویت های سلامت را در نظر گیرید.
- اطلاعات جمع آوری شده را جمع بندی نمایید .
- اولویت های بهداشتی را شناسایی و توصیف کنید .
- خدمات موجود و مورد نیاز در جامعه را شناسایی و بیان نمایید .

اصول فنی رعایت حیطه های موضوعی و محتوای آموزش سلامت

در سازماندهی حیطه های موضوعی و محتوای آموزش با توجه به چارچوب برنامه

آموزش سلامت، مراحل زیر را انجام دهید :

- الف - به حیطه های مربوط به دانش و معلومات ، توجه کنید .
- ب - حیطه های مربوط به نگرش ، طرز تلقی و طرز تفکر را در نظر بگیرید .

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

پ - حیطه های مهارت ها و رفتارها را مد نظر قرار دهید .

در توجه به حیطه های فوق که از جنبه های تخصصی و فنی آموزش سلامت محسوب می شود، تأکید و توجه بر عامل محیط در شکل گیری حیطه های مذکور ، نقش اساسی دارد. منظور از محیط، محیط فیزیکی ، اجتماعی - اقتصادی و سیاسی - فرهنگی می باشد .

نکات فنی برنامه ریزی طرح های آموزش سلامت با توجه به فلسفه و تئوری های

آموزشی

در برنامه ریزی آموزشی برای آموزش سلامت باید از تئوری هایی استفاده شود که:

- از پایه علمی - کاربردی برخوردار باشد .
- اثر بخشی آن از طریق تجارب و مداخلات آموزشی ، نشان داده شده باشد.
- مهارت های لازم در جهت انجام آن در افراد درگیر در برنامه وجود داشته باشد .
- در انتخاب آنها باید به شرایط و ویژگی های گروه هدف و نیازهایشان نیز توجه شود .

نکات فنی تحلیل ادغام آموزش سلامت به عنوان بخشی از یک مراقبت بهداشتی

در تحلیل این ادغام و استفاده از یک چارچوب نظری برای برنامه ریزی آموزش سلامت باید

مراحل زیر را انجام دهید :

✚ مشکل بهداشتی مورد نظر را تعریف کنید .

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

- ✚ جنبه های رفتاری مشکل مورد نظر را تعیین کنید .
- ✚ مشخص کنید که با تغییر جنبه های رفتاری مورد نظر ، چه مقدار تسهیلات در حل مشکل فراهم می گردد .
- ✚ بسته مراقبتی جاری در سیستم ارایه خدمات بهداشتی برای مشکل مورد نظر را تعریف کنید.
- ✚ مشخص کنید که در بسته مراقبتی جاری در سیستم ارایه خدمات بهداشتی ، سهم فعلی آموزش سلامت چقدر می باشد .
- ✚ سهم مطلوب آموزش سلامت در یک مراقبت ادغام یافته را تعیین نمایید .
- ✚ روشهای آموزشی مناسب برای آموزش سلامت با هدف تغییر رفتار و توسعه مهارت های مورد نیاز برای بهبود وضعیت سلامت را تعیین کنید .
- ✚ بسته ها و ابزارهای آموزشی مورد نیاز را تهیه نمایید .
- ✚ مراقبت جدید را به صورت مطالعه پایلوت (Pilot study) اجرا کنید .
- ✚ مراقبت جدید (ادغام یافته) را ارزشیابی کنید .
- ✚ نتایج ارزشیابی را در تکمیل ، توسعه یا اصلاح خدمات آموزشی ادغام یافته به کار گیرید .

اصول فنی تنظیم اهداف مناسب و قابل اندازه گیری برنامه

یکی از مراحل مهم برنامه ریزی در آموزش سلامت ، تنظیم و تدوین اهداف آموزشی مناسب

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

می باشد. در تدوین اهداف آموزشی، توجه به شاخص های سنجش موفقیت برنامه (بویژه شاخص کمی و قابل اندازه گیری) یکی از ضرورت های اساسی در تعیین اثر بخشی برنامه های آموزشی و مداخلات اجرایی است.

نکات فنی تعیین اهداف اختصاصی آموزشی با توجه به روند کلی برنامه ریزی

در خصوص تعیین اهداف اختصاصی آموزشی، توجه به موارد زیر مهم است:

الف- موضوع هدف باید اختصاصی باشد، یعنی شفاف، دقیق و واضح باشد (Specific).

ب- موضوع هدف از قابلیت اندازه گیری برخوردار بوده و امکان ارزشیابی آن وجود داشته باشد (Measurable).

پ- موضوع هدف، متناسب بوده و بر اساس واقعیت باشد (Appropriate).

ت- موضوع هدف واقعی و مبتنی بر شرایط عینی جامعه باشد (Realistic).

ث- زمان دستیابی به هدف اختصاصی، مشخص و معین باشد (Time bound).

ج- مکان نیل به هدف اختصاصی مشخص باشد (Place).

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

اصول فنی طراحی برنامه های آموزشی منطبق با اهداف اختصاصی برنامه

در طراحی برنامه های آموزش سلامت ، منطبق با اهداف اختصاصی برنامه ، مراحل زیر را انجام

دهید :

الف - فعالیت های یادگیری را با توجه به اهداف اختصاصی برنامه آموزشی ، طراحی نمایید .

ب - حیطه های یادگیری را بر اساس اهداف اختصاصی (ترکیبی از حیطه های دانش ، نگرش ،

مهارت و رفتار) ، تعیین کنید .

پ - روش های آموزشی را متناسب با حیطه های یادگیری ، تعیین نمایید .

ت - موقعیت های یادگیری را متناسب و منطبق با ویژگی ها و خصوصیات گروه های هدف ،

انتخاب کنید .

ث - تکنیک های آموزشی را بر اساس موقعیت های یادگیری ، تعیین نمایید .

ج - فرآیند یادگیری را بر اساس اهداف اختصاصی تعیین شده ، پایش و ارزشیابی کنید .

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

نکات فنی تعیین انواع روش های آموزشی مناسب

در انتخاب روش های آموزشی مناسب ، توجه به نکات فنی لازم برای انتخاب روش از اهمیت ویژه ای برخوردار است که در این زمینه باید به ویژگی های گروه هدف (سواد ، سن ، جنس ،....) و ویژگی های مکانی ، محدودیت زمانی ، توجه به امکانات موجود (ابزار ، وسایل ...) و شرایط فرهنگی و نیز اهمیت مسأله (شدت گستردگی،...) توجه داشت.

در اجرای برنامه های آموزش سلامت ، طیف وسیعی از روش ها و فنون آموزشی مورد استفاده قرار می گیرد که دسته بندی کلی آنها به شرح زیر است :

الف - آموزش فردی

ب - آموزش گروهی

پ - آموزش سلامت به جوامع

نکات فنی استفاده از روش آموزش فردی

در استفاده از روش آموزش فردی ، نکات فنی مربوط به آموزش چهره به چهره و مشاوره را به شرح زیر در نظر بگیرید :

+ به نیازهای فرد توجه کنید .

+ سطح اطلاعات و سواد فرد را در نظر بگیرید .

+ ارتباط پویا و سازنده بین دو طرف آموزش دهنده و آموزش گیرنده را برقرار سازید .

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

✚ از پیام ها و توصیه های کاربردی استفاده کنید .

✚ اطلاعات را متناسب با نیازها و علایق فرد، ارایه دهید .

● مشاوره

الف - به فرد در یافتن مشکلات مربوطه کمک کنید .

ب - فرد را به تصمیم گیری آگاهانه در خصوص حل مشکل مورد نظر تشویق نمایید .

پ - ارتباط مناسب را برقرار سازید .

ت - به شرایط روحی و روانی فرد مورد مشاوره توجه کنید .

ث - سعی کنید نسبت به مسایل و مشکلات فرد مورد مشاوره ، رازدار باشید .

ج - به فضای محرمانه احترام بگذارید.

چ - علاوه بر ارتباط کلامی از ارتباط غیر کلامی مثبت مانند تماس چشمی ، گوش دادن دقیق ،

تصدیق و تأیید استفاده کنید .

ح - احساس فرد را درک نموده و با او همدلی نمایید .

نکات فنی استفاده از آموزش گروهی

در استفاده از این روش ، نکات فنی مربوط به آموزش گروهی به شرح زیر را در

نظر بگیرید :

✚ فضای فیزیکی مناسب (نور ، تهویه ، راحتی صندلی ها) برای آموزش

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

گروه ها را انتخاب کنید .

✚ از وسایل کمک آموزشی (سمعی و بصری) مناسب مانند پوستر،فلیپ چارت،اورهد ،

وایت برد ، ویدیو پروژکتور ، کامپیوتر و غیره استفاده کنید.

✚ فضای بحث گروهی سازنده و ارتباط پویا را ایجاد نمایید .

✚ مشارکت افراد را در بیان نقطه نظرات ، دیدگاه ها و ارایه اطلاعات و در رابطه با مسایل و

مشکلاتی که دارند را تسهیل و تشویق کنید.

✚ به تمام افراد شرکت کننده در آموزش گروهی ، امکان مشارکت و تبادل نظر و استفاده از

زمان مناسب برای هر یک از موارد را بدهید .

✚ بر آموزش موضوعی خاص تأکید نمایید .

✚ به زبان ساده و با لحن مناسب صحبت کنید .

✚ پیامهای کلیدی در رابطه با موضوع معین را تکرار نمایید.

✚ تأثیر آموزش خود را با سؤال کردن از گروه ارزیابی کنید .

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

روشهای عمده و متداول در آموزش گروهی

بحث گروهی Group Discussion

ایفای نقش Role Playing

نمایش علمی Demonstration

کارگاه آموزشی Workshop

بحث گروهی

این روش، امکان یادگیری از تجارب دیگران و بحث در مورد مسایل و مشکلات افراد را فراهم ساخته و تبادل اطلاعات، عقاید و تجارب در این روش منجر به یادگیری متقابل شده و امکان پیدا نمودن دید وسیع تر نسبت به مسایل، فراهم می شود. بحث گروهی عاملی مهم در جهت کمک به اتخاذ تصمیم می باشد.

کارگاه آموزشی

در این روش، استفاده از تجارب فنی، تخصصی و مهارتی شرکت کنندگان در کارگاه و توجه به مشارکت فعال آنها در بحث های گروهی، اهمیت خاصی در بررسی مشکلات و یافتن راهکارهای

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

کاربردی دارد. در این بخش، پویایی و مشارکت گروه و نحوه هدایت بحث توسط تسهیل‌گران بسیار مهم است.

ایفای نقش

در این روش، ارزیابی مجدد نگرش افراد، درک بهتر مسایل و مشکلات و راههای اصلاح و بهبود ارتباط با سایر افراد، مورد توجه قرار می‌گیرد.

نمایش‌های عملی

این روش، ترکیبی از آموزش تئوریک و کار عملی بوده و روشی مثبت برای رسیدن به اشتراک در زمینه دانش و مهارت‌هاست. در این روش انجام تمرینات برای تسلط و استفاده از مهارت‌های عملی از اهمیت خاصی برخوردار است.

نکات فنی آموزش سلامت به جوامع

هدف اصلی آموزش سلامت به جوامع، تواناسازی آنها به منظور دستیابی به مهارت لازم برای ارتقای سلامت است. در این خصوص مراحل زیر را در نظر بگیرید:

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

- الف - به جامعه و نقش آن در زمینه سلامت توجه کنید .
- ب - رهبران عقیدتی جوامع را در برنامه ها درگیر سازید.
- پ - به نقش سازمان ها از جمله NGO ها و سازمان های محلی توجه نمائید.
- ت - انواع سازمان های محلی را شناسایی و مشخص سازید .
- ث - کمیته های بهداشتی و هیأت های مشاوره ای و برنامه ریزی را تشکیل دهید .
- ج - در فرآیند برنامه های آموزشی ، مشارکت جامعه را جلب نمایید.
- چ - نسبت به سازماندهی بسیج های آموزشی و ارتباطی ، اقدام کنید .
- ح - به نقش زنان در برنامه های آموزشی توجه داشته باشید.

نکات فنی انتخاب راهکارهای مرتبط با برنامه های آموزش سلامت

در انتخاب راهکارهای مرتبط با برنامه های آموزش سلامت ، مراحل زیر را در نظر بگیرید :

- الف - به نیازها و اولویت های تعیین شده توجه نمایید .
- ب - به اهداف کلی و اختصاصی تعیین شده در برنامه توجه کنید
- پ - از امکانات و منابع موجود استفاده نموده و از منابع و امکانات غیر قابل دسترس اجتناب نمایید .
- ت - از راهکارهای کاربردی برای دستیابی به اهداف تعیین شده ، استفاده کنید .
- ث - از فنون کنترل برنامه (زمان ، هزینه ، شاخص های عملکرد) استفاده نمایید .

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

نکته مهم این است که بهترین راهکار مؤثر برای تحقق اهداف اختصاصی باید در هر موقعیت و یا وضعیتی، انتخاب و در جهت اهداف برنامه پیش رود.

نکات فنی طراحی برنامه های آموزشی و مهارت آموزی برای کارکنان بهداشت

✚ چارچوب و محتوای برنامه آموزشی را تهیه نمایید.

✚ نظام پایش و ارزشیابی برنامه های آموزشی کارکنان را تدوین کنید.

✚ برنامه های آموزشی را بر اساس جدول زمان بندی با توافق مربیان و کارکنان و در راستای

تقویت و توسعه اثربخشی مداخلات آموزشی در دست اقدام و یا مواردی که در آینده

مد نظرمی باشند، اجرا نمایید.

✚ برنامه های مهارت آموزی را با هدف بر طرف نمودن نواقص و محدودیت ها و همچنین

ارتقای کیفیت آموزش کارکنان، به طور منظم پایش کنید.

✚ برنامه آموزشی را از لحاظ اثربخشی برنامه و با توجه به میزان دستیابی به اهداف اختصاصی،

ارزشیابی کنید.

✚ از روش های متعدد ارزشیابی آموزشی که با حیطه های یادگیری مناسب دارند (مانند

آزمون کتبی، مشاهده منظم با استفاده از چک لیست و مصاحبه) استفاده نمایید.

✚ عملکرد واقعی کارکنان را پس از پایان دوره های بازآموزی در فیلد و مطابق با محتوای

آموزشی، مورد نظارت قرار دهید.

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

نکات فنی شناسایی افراد مؤثر در برنامه های آموزش سلامت

شناسایی افراد مؤثر ، مرحله ای مهم در برنامه آموزش سلامت است، زیرا نشان دهنده مشروعیت و صحیح بودن حرکت و توانایی شما در توسعه دیدگاههای جدید ، ایده ها و رویکردهایی است که منجر به یافتن شرکای جدید می شود .

برای شناسایی افراد مؤثر در برنامه های آموزش سلامت ، مراحل زیر را انجام دهید :

الف - به دیدگاهها ، عقاید ، رویکرد ها و توقعات آنها توجه کنید .

ب - میزان تمایل آنها به رفع مشکل مرتبط با سلامت را مشخص سازید .

پ - میزان مشارکت آنان در تعیین و حل مشکلات سلامت را تعیین نمایید.

ت - از وجود محیط مناسب و حامی سیاست های سلامت ، اطمینان حاصل کنید .

ث - مناسب ترین شرکا را انتخاب نمایید .

ج - به دانش و مهارت های موجود در زمینه آموزش سلامت ، توجه کنید.

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

نکات فنی ارزیابی شیوه های یادگیری فردی و تشخیص رفتارهای مرتبط با تأمین و ارتقای سلامت

در ارزیابی این شیوه ها ، مراحل زیر را در نظر بگیرید :

- الف - به انگیزه ها ، علایق ، سوابق و زمینه های ذهنی و تربیتی فرد توجه کنید .
- ب - از روش های آموزشی متناسب با موضوع مورد نظر استفاده کنید .
- پ - به عامل زمان ، هزینه و اثربخشی روش آموزشی توجه نمایید .
- ت - سطح مهارت آموزش دهندگان را در استفاده از روش های آموزشی مختلف در نظر بگیرید .
- ث - میزان و فراوانی بروز رفتار مورد نظر در یک دوره زمانی مشخص را معین کنید
(Behavior Frequency).

- ج - به کیفیت رفتار مورد انتظار و انجام صحیح و دقیق آن توجه کنید (Behavior Quality).
- چ - به طول مدت رفتار (مدت زمانی که رفتار باید استمرار داشته باشد) ، توجه کنید
(Behavior Duration).

- ح - مدت زمانی که طول می کشد تا فرد ، رفتار کنونی را ترک و رفتار مطلوب را شروع نماید ، در نظر بگیرید (Behavior Change Duration).

- خ - به استمرار رفتار جدید و تداوم آن ، دقت لازم مبذول کنید .
- در مطالعات رفتاری ، الگوهای متنوعی از تغییر رفتار ارایه گردیده که در یک جمع بندی کلی می توان عوامل تأثیر گذار بر پذیرش رفتار را به صورت زیر دسته بندی نمود :
- ۱ - عامل جسمی : آثار سوء رفتار بر جسم ، منجر به تغییر رفتار می شود .
 - ۲ - عامل استدلالی یا ذهنی : متکی بر دانسته های فرد بوده و در صورتی موجب تغییر رفتار می شود که :

-مضرات ناشی از رفتار ، بیان و درک شود .

-پیامدهای خطرات ناشی از رفتار نامطلوب بر شمرده شود .

-راههای عملی برای اجتناب از رفتار ، فرا گرفته شود .

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
شهید بهشتی

معاونت امور بهداشتی

- ۳- عامل احساسی یا عاطفی : به میزان احساسات و اعتماد به نفس فرد بستگی داشته و ترس شدید از عواقب رفتار، خود موجب تغییر در فرد می شود .
- ۴- عامل مهارتی : به مهارت های فردی در پذیرش رفتار جدید بستگی دارد .
- ۵- عامل شبکه های فردی و خانوادگی (حمایتی) : به تأثیر همسر ، خانواده ، دوستان همسان و همسال و همسایه ها بر رفتار اشاره دارد .
- ۶- عامل ساختارهای اجتماعی : به تأثیر عوامل اجتماعی ، اقتصادی ، قانونی و تکنولوژیک بر رفتار دلالت دارد .